

ΦΟΙΒΟΣ ΚΑΡΑΚΙΤΣΟΣ

Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΝΤΙΘΕΣΗΣ

Γιατί η θέληση για δύναμη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

© Copyright Φοίβος Καρακίτσος – Εκδόσεις Καστανιώτη Α.Ε., Αθήνα 2017

Έτος 1ης έκδοσης: 2017

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, καθώς και η μετάφραση ή διασκευή του ή εκμετάλλευσή του με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγου ή τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης-Παρισιού, που κυρώθηκε με το ν. 100/1975. Επίσης απαγορεύεται η αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, σελιδοποίησης, εξωφύλλου και γενικότερα της όλης αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου, με φωτοτυπικές, ηλεκτρονικές ή οποιοσδήποτε άλλες μεθόδους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του ν. 2121/1993.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ Α.Ε.

ΓΡΑΦΕΙΑ: Θεμιστοκλέους 104, 106 81 Αθήνα

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: Ζαλόγγου 11, 106 78 Αθήνα

☎ 210-330.12.08 – 210-330.13.27 FAX: 210-384.24.31

e-mail: info@kastaniotis.com

www.kastaniotis.com

ISBN 978-960-03-6181-0

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Μια νέα στροφή	13
Από την κοσμολογία στη φαινομενολογία και στη θέσμιση του κοινωνικού-ιστορικού	16
Η ψυχοφυσική της ηδονής δημιουργός αιτία των κέντρων απόφασης	21
Η αρχή της αντίθεσης	25
Η ατομική μετρητική κλίμακα και ο ιστορισμός του ανθρώπου	34
Η ψυχοφυσική και η τέλεια ένταξη του ατόμου στη φύση – ο Σφαίρος και η διυποκειμενικότητα	38
Η χωροποίηση της ατομικής αντίθεσης και η μεταστροφή της σε συλλογική	44
Η εμφάνιση της δύναμης στις προνεωτερικές κοινωνίες των τροφοσυλλεκτών	48
Η απελευθέρωση της αντίθεσης από την επιβίωση και η ατομική και κοινωνική μεταστροφή της	52
Η διαχείριση της πέτρας στερεώνει τη μεταστροφή	54
Η κίνηση στην απόλυτη θέση της εικόνας	57
Η θέση της συσσώρευσης στη διαμόρφωση του κοινωνικού συλλογικού	60

Η δύναμη της μεταστροφής της αντίθεσης	63
Η αρμονία που ενώνει τα πάντα σε ένα	66
Ο ρόλος της αντίθεσης στην κατανόηση της συμπαντικής συμπεριφοράς	77
Η συνείδηση της φύσης	84
Μια αίσθηση απατηλή	89
Χάος ή φράκταλ αντιθέσεις;	93
Ο ρόλος της αντίθεσης στην ιστορικότητα του πνεύματος	96
Η αντίθεση στη φύση προηγείται του ντετερμινισμού	100
Η εντροπία και το βέλος του χρόνου	105
Ο σκοπός του ανείπωτου τέλους	110
Υπερκαινοφανείς αστέρες και μαύρες τρύπες	113
Ο σκεπτικισμός προς την αντίθεση είναι αυτός που αποφασίζει	116
Η φυσική επιλογή του ανθρώπου για δύναμη και η άνοδος της ασημαντότητας	119
Η απαίτηση για το άπειρο	124
Η θρησκεία στην υπηρεσία ελέγχου της λιβιδούς	128
Η θέληση για δύναμη καθοδηγεί τους αγώνες των τάξεων	130
Η φαντασιακή οικοδόμηση του άπειρου σώζει τον Θεό	134
Η εκτατή αντίληψη της ύλης και του πνεύματος ωθεί στο ξεπέρασμα των περατοτήτων της αντίθεσης	140

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η εφαρμοστικότητα της αντίθεσης στην έννοια του κοινωνικού	149
Οι αντιθέσεις καθορίζουν την ακανόνιστη μορφή των κοινωνιών του ανθρώπου	151

Η κοινωνική στρωματοποίηση εξελίσσει το ιδεολογικό πλαίσιο	159
Ο συντονισμός των ανθρώπινων δράσεων πρωτοϊδρύει το κοινωνικό	163
Η σπονδυλωτή λειτουργία του κοινωνικού	169
Οι λειτουργικές αντιθέσεις του καπιταλισμού και ο ρόλος του κεφαλαίου	172
Corona Borealis	178
Η θέση του επαναστατικού προτάγματος στο μετασχηματισμό της κοινωνίας	184
Η εξατομίκευση λυγίζει κάθε μορφή αλληλεγγύης	188
Η αυτονόμηση του κοινωνικού	191
Η δύναμη του θαυμασμού	195
Ο Άβελ την αντίθεση, ο Κάιν το θάνατο	198
Οι επιδόσεις του θαυμασμού και της ανταλλαγής	201
Από τη διαισθητική αποτύπωση των φυσικών έως την πειραματική γνώση	204
Ο καταναγκασμός του εννοούμενου πολιτισμού	206
Ο πολιτισμός και η ψευδαίσθηση του σημαντικού	209
Η απόρριψη της αντίθεσης της δύναμης είναι μη ρεαλιστική	212
Ο καταναγκασμός της αντίθεσης και οι κοινωνικές απορροές της	216
Ο θαυμασμός και η ανταλλαγή στην υπηρεσία της αντίθεσης	219
Η περιπλοκή του πολιτισμού	223
Η διαστρέβλωση του ορθού λόγου	226
Φούγκερ και Νεύτωνα, δύο διαφορετικοί ίδιοι	230
Εράσμιος Übertmensch	236
Το μοντέλο της υπερκατανάλωσης	239

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Θάνατος, ο μεγαλύτερος αναπαλμός της αντίθεσης	245
Το μανιφέστο	249
Τα σιδερένια σύνορα	250
Παρόν και παρελθόν συνενώνουν το μέλλον	253
Η υπερδιάκριση της απόρριψης	254
Ο διυποκειμενικός αυτοσκοπός	259
Γκιλγκαμές και Ιησούς στο μονοπάτι του αιώνιου	263
Σωκράτης	266
Ηράκλειτος – Ηρόστρατος	268
Ζαν-Ζακ Ρουσσώ	269
Αθηναϊκή Δημοκρατία	270
Ο εθνικός μας Σολωμός	273
Οι πυλώνες του κόσμου, γεννήτορες του ίδιου χαμού	275
Θάνατος, η μόνη αντίθεση	278
Το ίχνος στο αιώνιο παρόν	283
Η μνήμη του τέλους συντρίβει σε σκόνη τη ζωή	288
Το μόνιμο αίτημα του είναι για τη γη της αχρονικότητας	291
ΕΠΙΜΕΤΡΟ	295

*Στην Ελένη, στον Νικόλα και στην Ιόλη,
που γεμίζουν τη ζωή μου με θυμάρι και ουρανό*

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Μια νέα στροφή

Το θέμα της μελέτης μας είναι ουσιαστικά ένα ξαναγύρισμα, μια ανάβαση με καινούργιο αέρα, μια νέα αρχή σε ένα γνωστό τέλος. Αυτή η νέα στροφή δεν είναι η επανεμφάνιση ενός πράγματος που η ανθρωπότητα δεν έχει γνωρίσει. Είναι ένα άλλο βλέμμα, μια νέα θεωρία, μια αναγέννηση και μια ερμηνεία της συμπεριφοράς του ανθρώπου. Είμαστε, αλλά τι είμαστε και τι αναζητάμε; Πού βαδίζουμε τα θέλω μας, σε ποια έξοδο, σε ποια τροπή; Το ξέρω πως η φυγή από το λαβύρινθο δεν θα είναι ούτε εύκολη ούτε απλή. Θα τολμήσω με μεγάλη προσοχή να αγγίξω ένα ζήτημα με το οποίο πολλοί έχουν καταπιαστεί, ωστόσο παραμένει ακόμη απροσέγγιστο στην πραγματική του διάσταση. Την εξήγηση των κινήτρων και της βούλησης, των λόγων και των μορφών που οδηγούν τον άνθρωπο στις σχέσεις αντανάκλασης με τις ανάγκες και τα πάθη, με τις επιθυμίες και τις ικανοποιήσεις του αιώνια εφικτού. Ο άνθρωπος γεννήθηκε για να ενεργεί και για να πράττει. Με ποιες κρίσεις όμως, με ποιους γιγαντισμούς και ποιες μικρότητες απόστασης και εγγύτητας χτίζει τις καταλυτικές μορφές της θέασης, στη χρησιμότητα του πεπρωμένου; Αυτό είναι που μένει να ειπωθεί. Θα μου συγχωρήσεις, αναγνώστη, ο λόγος στην αρχή να είναι τεχνικός και τακτοποιημένος, με γλώσσα σπασμένη και σκληρή κάτω από τη σιακά του νόμου. Αν κάνεις υπομονή, μετά θα μιλήσει η ψυχή. Αναζητώντας την αρχική αιτία, μπορεί κανείς να αναρωτηθεί: ποια είναι η αρχή και ποιο το τέλος, ποια τα κέντρα της συνεί-

δησης και ποια της α-συνείδησης του αιώνιου; Το μείγμα της θεωρίας και της πρακτικής παραμένει κυκλωτικό και αδιατάρακτο, στηριγμένο σε μια σχέση με συνεπαγωγές και αντιφάσεις. Στα φυσικά μας ένστικτα η πρώτη δύναμη είναι το αίσθημα της πείνας. Αυτή μας προκαλεί να βρούμε το φαγητό της επιβίωσης. Το αίσθημα της δίψας μάς οδηγεί να βρούμε το νερό, το αίσθημα της ζέστης ή του κρύου αντίστοιχα μας προκαλεί να αποφύγουμε τη δυσαρέσκεια, και από εκεί για το υπαρκτικό momentum μπαίνουμε σε θέσεις διαρκούς ανάταξης και ισοροπίας. Το ένστικτο και η βούληση της επιβίωσης, και η ορμή της διατήρησής μας στη ζωή, είναι η κυρίαρχη σπρωξιά που μας οδηγεί σε πράξεις. Το θέμα της φυσικής επιβίωσης για τον άνθρωπο λύθηκε μαζικά και με σχετικό κόπο στην αρχή της ιστορίας. Επάνω σε αυτή τη βάση κίνησης όμως, και σαν προμήνυμα μιας άλλης λειτουργικής, θα επιχειρήσουμε ένα ανώτατο όριο απόδοσης, που θα αποτελεί ερμηνευτικό θεμέλιο για την άβυσσο των σχέσεων που αντανακλούν το είναι.

Αυτή η προαίρεση της κίνησης που επιβεβαίωσε τη ζωή και τη διατήρησή της αποτέλεσε την αρχική διαδικασία αντί-θεσης της ανθρωπίνης πράξης σαν ενέργεια και κίνηση, με την αντί-θεση της δύναμης να κάνει αργότερα μια σταδιακή αλλά και κυρίαρχη εμφάνιση στην πραγμάτωση των σκοπών του ανθρώπου. Κίνηση από μια θέση-κατάσταση σε μια άλλη θέση-κατάσταση και από εκεί και πάλι σε μια νέα, αναγνωρίζοντας διαρκώς νέες θέσεις που έδιναν στο άτομο δύναμη και υπεροχή. Ο ποιητής γράφει ποιήματα, ο γλύπτης κάνει γλυπτική, ο ζωγράφος ζωγραφίζει κ.λπ., για να κινηθεί από τη θέση όπου βρίσκεται σε μια νέα θέση, την οποία αντιλαμβάνεται ως καλύτερη και ανώτερη από τη δική του. Θαυμάζει αντίστοιχα άλλους ποιητές, άλλους γλύπτες, άλλους ζωγράφους, αντιλαμβάνεται την ανωτερότητά τους και θέλει και ο ίδιος να επιβεβαιώσει την υψηλότερη θέασή του στο κοινωνικό, με μια θέση που θα του δίνει δύναμη και υπεροχή. Στόχος μας είναι να αναγνωρίσουμε την αρχή της αντίθεσης σε όλα τα πεδία μάχης, στη

σχέση για την οποία μιλούσε ο Μπλοχ και η οποία απλώνεται από το φως ως το σκοτάδι. Και να εντοπίσουμε τη δικαιοδοσία και την προωθητική δύναμη αυτής της αρχής το ίδιο στον άνθρωπο όσο και στη φύση, τόσο στη συνειδησιακή του παρώθηση όσο και στον καθαρά μηχανικό τρόπο των φαινομένων. Αυτό θα είναι απόδειξη. Υπάρχει στο φυσικό και στο ανθρωπινό ένα ταίριασμα εκπληκτικό, μια αλληλεπιδρώσα διαλεκτική που κάνει το ίδιο τα αστέρια και τις θάλασσες, τον άνθρωπο, τα βουνά και τις κοιλάδες να χαίρετιζονται σαν αγνώριστα αδέρφια. Αυτό το δέσιμο θα προσδώσει στη μελέτη αξία επιστημολογική και θα εντάξει οριστικά τόσο την κίνηση των φυσικών φαινομένων όσο και τη φυσική και νοητική κίνηση του ανθρώπου σε έναν ολοκληρωτικό μηχανισμό συμπαντικής λειτουργίας. Ο εντοπισμός αυτής της ταύτισης θα μας φέρει στη θέση της δικαιωτικής επιστημονικότητας και στη θέση μιας εγκυρότητας σχεδόν απόλυτης. Πρέπει να πω ότι η προσπάθειά μου θα έχει τη μορφή μιας λογικο-αναλυτικής θεωρίας, με τρόπο όμως όσο το δυνατόν πιο αυστηρό και ακριβή. Επιχειρώντας μέσα από στοιχεία, μέσα από νοητικές και λεκτικές αντιμαχίες, να οδηγηθούμε με επιτυχία στον εντοπισμό των νέων σημαντικών νοητικών μορφών. Σε προετοιμάζω, αναγνώστη, την ισοροπία μεταξύ αυθαίρετου και τεκμηριωμένου μπορεί να τη χαρακτηρίσεις οριακή. Το ίδιο οριακή όμως είναι και η κρίση των κοινωνικών φαινομένων και της πάλης των ανθρώπων που ορίζουν την κοινωνική και ιστορική πραγματικότητα σήμερα. Η αντίληψη, αυτή είναι που γράφει την ιστορία.

Η προσέγγιση θα γίνει κυρίως μέσα από τη φιλοσοφία και την ψυχαναλυτική θεωρία και έρευνα. Θα επιδιώξω, πέρα από τις εποπτικές εμπειρίες ή και τις βιωματικές γνώσεις που κλίνουν περισσότερο προς την επιθυμία, να χρησιμοποιήσω μια μεθοδολογική μετάβαση προς την ακριβή εξήγηση των φαινομένων, ώστε η έρευνά μας να λάβει στην ακραία μορφή της χαρακτήρα αποδεικτικό. Είναι σημαντικό για έναν ερευνητή να μη φοβάται να ακο-

λουθήσει νέους δρόμους, οι οποίοι μπορεί να μην είναι και τόσο ασφαλείς, αφήνοντας πάντα ανοιχτή την πιθανότητα στο δρόμο του να συναντήσει την αλήθεια. Χωρίς να ξεπερνάει βέβαια ποτέ το όριο της απαίτησης οι σκέψεις του να γίνονται κανόνες. Γιατί περίπου έτσι ορίζεται και η αυταπάτη. Η κυριαρχία της γνώσης είναι δυνατή μόνο με την ανυπακοή. Πέρα από τα κλειστά νοητικά κέντρα η έρευνά μου θα λάβει το χαρακτήρα της αλήθειας της φύσης, της αλήθειας του νοητικού πειραματισμού και της απόδειξης, και όχι αυτόν της πίστης, της προκατάληψης και του μυστικισμού. Υπάρχει ανάγκη βέβαια σε όλα τα παραπάνω να βρω κλίμα ευνοϊκό και διάθεση αποδοχής, καθώς θεωρώ περιττή την προσπάθεια στρατολόγησης οπαδών. Αυτός που δεν έχει διάθεση να διαπραγματευτεί ξανά όσα γνωρίζει δεν θα αλλάξει γνώμη τώρα. Με ειλικρίνεια και ορμή για την αναζήτηση της αλήθειας, θα επιχειρήσω να οδηγηθούμε με ασφάλεια στο τι είναι πραγματικό σε αυτό τον κόσμο, αφήνοντας στην άκρη συμπάθειες, αντιπάθειες, εντυπωσιασμούς και προσωπικές επιθυμίες.